

Begrenzingsplan Fort Sint Andries

585 ha beheersgebied
655 ha reservaatgebied
583 ha natuurontwikkelingsgebied

Gedeputeerde Staten van Gelderland

4 maart 1997

2002-60

Inhoudsopgave

---

1. Inleiding	blz. 5
2. Beschrijving van het gebied	7
2.1. Algemeen	7
2.2. Natuur en Landschap	8
2.3. Landbouw	9
2.4. Ontgrondingen	9
2.5. Ruimtelijk Beleid	10
2.6. Evaluatie	13
3. Natuurdoelen en begrenzing	15
4. Uitvoering	19
4.1. Inleiding	19
4.2. Experiment Agrarisch Natuurbeheer	19
4.3. Ontgroning en dijkverzwareing	20
4.4. Overzicht begrenzing	20
4.5. Beheersovereenkomsten	22
4.6. Aankoopgebied	26
4.7. Financiële aspecten	26
4.8. Afstemming met Rijkswaterstaat	26

Bijlage: Kaart met begrensde gebieden

In april 1994 is de concept Visie Fort Sint Andries vastgesteld¹. Deze visie, met de wijzigingen als gevolg van de inspraak en bestuurlijk overleg tussen Provincie en landbouwbedrijfsleven, vormt de basis voor het begrenzingsplan Fort Sint Andries.

Dit begrenzingsplan geeft de begrenzing weer van in het plangebied van Fort Sint Andries gelegen beheers-, reservaat- en natuurontwikkelingsgebieden. Met de begrenzing van het gebied wordt het mogelijk beheersovereenkomsten in het beheers- en reservaatgebied te sluiten en grond aan te kopen in het reservaat- en natuurontwikkelingsgebied. Deze mogelijkheden hebben tot doel vorm te geven aan de duurzame instandhouding, herstel en ontwikkeling van natuur en landschapswaarden met name binnen de ecologische hoofdstructuur. Dit beleid is neergelegd in het Natuurbeleidsplan van het Structuurschema Groene ruimte en is uitgewerkt in diverse provinciale nota's.

Dit begrenzingsplan Fort Sint Andries is gebaseerd op de Regeling beheersovereenkomsten en natuurontwikkeling. Het voorstel bestaat ondermeer uit een beschrijving en een kaart van het gebied. Hoofdstuk twee van dit plan beschrijft in algemene zin de huidige situatie. Ondermeer worden de landbouwkundige situatie, de natuur- en landschapswaarden en het beleidskader aangegeven. In hoofdstuk drie worden de diverse uiterwaarden beschreven, ieder met hun eigen specifieke streefbeeld en de daaruit volgende begrenzing. In het laatste hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de begrensde gebieden. Op de kaartbijlage is de begrenzing weergegeven.

Dit begrenzingsplan geeft grenzen aan waarbinnen door middel van de reeds eerder genoemde regeling Beheersovereenkomsten en natuurontwikkeling inrichting en beheer van agrarische percelen meer gericht kan worden op behoud en ontwikkeling van natuurkwaliteiten. Dit plan gaat niet over:

- wijzigingen in de bestemming van gebieden. Daar waar aangegeven is dat het wenselijk is dat een agrarisch gebied verandert in een natuurgebied (natuurontwikkeling), verandert er aan de bestemming vooralsnog niets. Een bestemmingsverandering zal pas plaatsvinden nadat het gebied aangekocht is en ingericht is ten behoeve van natuur. Voor reservaatgebieden geldt dat er ook na aankoop een agrarische bestemming op blijft. Van dit laatste kan alleen worden afgeweken indien er geen enkel agrarisch gebruik meer overblijft (b.v. vergaande moerasvorming);
- door de schaal van de kaart was het onvermijdelijk dat sloten, wegen en kleine niet-agrarische percelen binnen de begrenzing zijn getekend. Dit begrenzingsplan heeft alleen betrekking op agrarische cultuurgrond en verandert dus niets aan dergelijk grondgebruik;
- andere manieren om natuurbehoud of -ontwikkeling te realiseren. In de uiterwaarden is het natuurvriendelijk afwerken van ontgrondingen een belangrijk voorbeeld. Maar in wezen kan bij iedere verandering van inrichting natuurontwikkeling een rol spelen. Dit begrenzingsplan zegt niets over andere mogelijkheden dan met behulp van genoemde regeling.

Daar waar nog niet (voldoende) duidelijk is of de gewenste natuurontwikkeling met behulp van ontgroning gerealiseerd kan worden, is dat gebied vooralsnog voor de zekerheid in dit begrenzingsplan opgenomen.

Voor natuurontwikkelingsgebieden zal voor de inrichting een inrichtingsplan worden opgesteld. Bij deze herinrichting zijn mogelijk niet alleen agrarische percelen betrokken. In alle gevallen zal door de initiatiefnemers contact moeten worden opgenomen met alle belanghebbenden voor overleg. Daarbij kunnen zaken aan de orde zijn als schadevergoeding/compensatie en randvoorwaarden voor de inrichting.

¹ In dit begrenzingsplan zijn tekstdelen overgenomen uit de Visie Fort Sint Andries

---

2

Beschrijving van het gebied

2.1 Algemeen

Het onderhavige begrenzingsplan betreft het plangebied van de Visie Fort Sint Andries, dat in de Provincie Gelderland ligt (zie ook figuur 1). De Visie FSA geeft de visie van rijk en provincie weer op de toekomstige ontwikkeling van de Waal- uiterwaarden tussen Tiel en Zaltbommel en de Maas- uiterwaarden tussen Ooyen en Hedel. Tevens heeft de visie betrekking op het Eiland van Heerewaarden en het Eiland van Alem. De provincie Noord-Brabant heeft voor het Brabantse gebied reeds begrenzingsplannen vastgesteld.

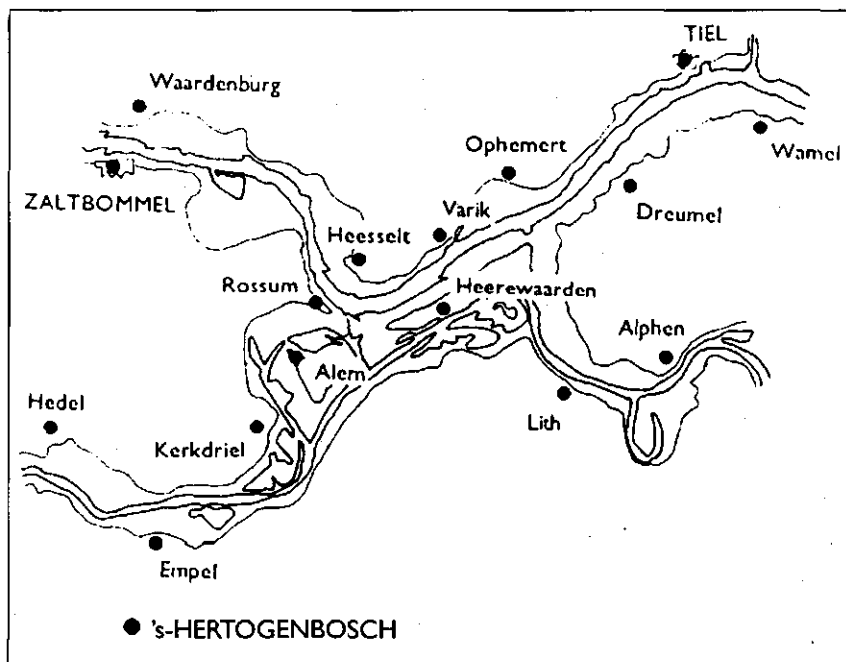
In 1988 is het beheersplan voor de Heesseltse Uiterwaard vastgesteld. Later volgden de beheersplannen Maas- uiterwaarden (1989), Maas- uiterwaarden II (1990) en Rijn- en Waal- uiterwaarden (1990). Van een aantal van deze reeds begrensde uiterwaarden wordt de status opnieuw bezien.

Volgens de provinciale notitie 'Uitgangspunten ten behoeve van begrenzing van relatienuitgebieden en natuurontwikkelingsprojecten' (1992) is beschikbaar voor het gebied Fort Sint Andries voor de eerste en tweede fase relatienuitgebieden en natuurontwikkelingsprojecten 300 ha relatienuitgebied en 500 ha natuurontwikkelingsgebied.

Hieronder is aangegeven op welke gebieden dit begrenzingsplan betrekking heeft (zie ook figuur 1).

Bovenwaard	Marensche Waard	Rossemse Waard
Hedelsche Waard	Buitenpolder	Hurwenensche Waard
Hoenzadrielsche Waard	Heerewaarden	Waard
Boven Drielsche Waard	Heerewaarden Maas	Rijswaard
Piekenwaard	Over de Maas	Heesseltsche Waard
Alemsche Overwaard	Wamelsche Waard	Stiftsche Waard
Alemsche en Drielsche Waard	Dreumelsche Waard	Passewaaij
	Heerewaarden Waal	Kleine Willemspolder

Figuur 1. Plangebied Fort Sint Andries.

2.2 Natuur en landschap

In veel uiterwaarden zijn nog voormalige rivierbeddingen in het terrein herkenbaar. In Over de Maas en rondom Heerewaarden is de gehele uiterwaard als oeverwal te kenschetsen. Dit oorspronkelijke reliëf is door opslibbing en ontkeiing minder herkenbaar geworden of zelfs geheel verdwenen.

Langs de Waal is in ongeveer 25 % van de uiterwaarden het oorspronkelijke reliëf nog aanwezig. Langs de Maas is dit percentage aanmerkelijk hoger, namelijk ruim 60 %.

De bodem in de uiterwaarden bestaat overwegend uit kleiige en zavelige, kalkrijke of kalkarme bodems met een overwegend goede vochtvoorziening. Ten oosten van Heerewaarden is het Maassediment kalkarm. Rondom Alem komt een mozaïek van kalkrijke en kalkarme uiterwaarden voor.

Onderstaande uiterwaarden worden als geomorfologisch waardevol beschouwd:

- de uiterwaard bij Dreumel door de aanwezigheid van strangen en doorbraakkolken;
- de Stiftse Waard, omdat hier de fasegewijze ontwikkeling van de uiterwaard goed te herkennen is;
- Neerijnen, door de aanwezigheid van een kronkelwaard en strangen;
- Heerewaarden en omgeving, door de structuur van het eiland en door de combinatie van afzettingen van vóór en na de bedijking;
- Alem, door de aanwezigheid van strangen en geulen van oude Maasmeanders;

Het waterpeil in de Waal fluctueert aanzienlijk, tot meer dan 6 meter in een jaarcyclus. Bijna het hele jaar (behalve bij zeer lage Waalafvoeren) treedt er via de bodem infiltratie op van Waalwater naar de binnendijkse gebieden. De Maas heeft boven de stuw een zeer constant peil (ca NAP +4,90m), met alleen bij zeer hoge Maasafvoeren een peilverhoging tot boven de 6m. Maaswater infiltrert hier naar aangrenzende poldergebieden. Beneden de stuw is het peil minder constant en wordt het ook door eb en vloed beïnvloed (tot 0,5m verschil bij lage afvoeren). Beneden de stuw draineert de Maas. Er vindt hier een grondwaterstroming plaats van de Waal naar de Maas.

Het landschapsbeeld van de uiterwaarden is overwegend dat van een open graslandgebied. De openheid gaat in verschillende uiterwaarden samen met de aanwezigheid van reliëf, zoals in de Stiftse waard, de Wamelse Waard, de Piekenwaard en de Hurwenense waard. Op verschillende plaatsen is het landschapsbeeld halfopen door de aanwezigheid van heggen en verspreide bomen. Dit geldt voor de Rijswaard, delen van Hurwenen en delen van de Stiftse Waard, de Wamelse en de Dreumelse Waard. Halfopen uiterwaarden langs de Maas zijn met name delen van de Alemse en Drielse Waard. Ook de omgeving van Heerewaarden heeft een overwegend halfopen landschapsbeeld. Een hoge landschappelijke waarde wordt toegekend aan de Rijswaard, de Hurwenense waard, de Stiftse Waard en de Dreumelse waard. De Piekenwaard, de Alemse en Drielse Waard en de Buitenpolder Heerewaarden hebben een vrij grote landschappelijke waarde.

In de Maas zijn tal van bochten rechtgetrokken; de oude lopen zijn dichtgestort en geëgaliseerd. Grienden en wilgenstruweel hebben de laatste 150 jaar plaats gemaakt voor grasland. Relatief weinig veranderingen in percelering, bebouwing en ontsluiting hebben plaatsgevonden in de omgeving van Alem en Heerewaarden.

Fort Sint Andries bezit grote actuele natuurwaarden, met name voor vogels. Vooral de bekade uiterwaarden langs de Waal zijn belangrijk als broedgebied voor weidevogels. De grotere, open Waalwaterwaarden zijn van belang als voedselgebied voor ganzen en zwanen. Langs de Maas zijn vooral de Hoenzadrielse Waard en de uiterwaarden ten oosten van Alem als voedselgebied voor ganzen en zwanen belangrijk. Een aantal zandwinplassen is van eminent belang als slaappleaats. Dit geldt onder meer voor de Put van Waning en De Worp in de Hurwenense uiterwaarden, die zeer belangrijk voor ganzen zijn. De slaappleaats heeft betekenis voor vele binnendijkse gebieden binnen een straal van 10 tot 15 km. Ook Smienten gebruiken zandputten als slaappleaats. Omdat de aantallen de 1 %-norm (1 % van de Noordwest Europese winterpopulatie) overschrijden, zijn deze slaappleaatsen van internationale betekenis. In Hurwenen komt ook een (groeiende) populatie overzomerende en broedende grauwe ganzen voor.

Waardevolle vegetatie komt binnen Fort Sint Andries vooral voor in de vorm van stroomdalvegetatie en moerassen. Stroomdalvegetaties komen vooral voor in de Rijswaard, de Hurwenense Waard, de uiterwaarden ten zuiden en westen van Alem, de Stiftse Waard en op een enkele kade langs de Maas (bv. tegenover Lith). Moerasvegetaties zijn vooral ontwikkeld in oude rivierlopen en kleiputten in de Waalwaterwaarden. Belangrijke concentraties zijn te vinden in de Rijswaard, Hurwenense Waard, de Heesseltse Waarden en de Dreumelse Waard. Langs de Maas zijn moerasvegetaties beperkt tot enkele kleinere kleiputten en oevers van doorbraakkolken.

Bekade Waalwaterwaarden zijn van belang voor amfibieën. Vossen en reeën komen nu in beperkte mate in de uiterwaarden voor. De broedvogelstand van zwarte kraaien is vrij laag. Er zijn drie slaappleaatsen in het gebied. Van de roek zijn 12 broedkolonies in het gebied bekend. De aantallen zijn de laatste jaren toegenomen.

2.3 Landbouw

De landbouwers zijn de belangrijkste grondgebruikers in het gebied: ongeveer 3000 ha is bij hen in gebruik. De oppervlakte die boeren in uiterwaarden in gebruik hebben, is gemiddeld 7 ha, maar varieert sterk, namelijk van 16 bedrijven met minder dan 1 ha tot 21 bedrijven met meer dan 20 ha. Veel uiterwaarden zijn van groot belang voor de landbouwbedrijven gezien het aandeel van de bedrijfsoppervlakte dat in de uiterwaarden ligt. Dit varieert van 15-70 %. Vooral tussen Maas en Waal is de afhankelijkheid van uiterwaardgronden relatief groot. De structuur van de melkveehouderij verschilt per groep uiterwaarden. De structuur is gemiddeld zeer sterk in de Wamelse en Dreumelse Waard en in de Waalwaterwaarden bij Heerewaarden. De structuur van de melkveebedrijven is gemiddeld sterk in de zuidelijke Waalwaterwaarden ten oosten van Rossum. De structuur van de melkveebedrijven is gemiddeld vrij zwak in de Maaswaterwaarden ten westen van Kerkdriel en in Heerewaarden. In de overige uiterwaarden wordt de structuur van de melkveebedrijven gemiddeld als vrij sterk beoordeeld.

2.4 Ontgrondingen

In het plangebied vindt een aantal ontgrondingen plaats. Het gaat hier om "reguliere" ontgrondingen en om ontgrondingen in het kader van de Deltawet Grote Rivieren. Provinciaal uitgangspunt in dit kader is dat, wanneer natuurontwikkeling gestalte kan krijgen via ontgrondingen, dit de voorkeur verdient. In de volgende uiterwaarden is sprake van (planvorming voor) ontgrondingen: Passewaay, Stiftsche Waard, Dreumelsche en Wamelsche Waarden, Over de Maas, Buitenpolder van Heerewaarden, Middelwaard, Hedelsche Waard/Bovenwaard en Hurwenense Waard.

2.5 Ruimtelijk Beleid

Voor een uitgebreide uiteenzetting van het van toepassing zijnde beleid wordt verwezen naar de Visie Fort Sint Andries.

Rijk

In de VINEX wordt voor de uiterwaarden als geheel en aangrenzende binnendijkse gronden gekozen voor aanpassing van de structuur, gericht op natuurontwikkeling en bevordering van recreatieve voorzieningen, in combinatie met aanpassing van de landbouwstructuur.

In de **Nadere Uitwerking RivierenGebied (NURG)** is uitgesproken, dat in de Waaluitwaarden tussen **Nijmegen en Zaltbommel** het accent ligt op de ontwikkeling van **hoog-dynamische natuur**. Bijna alle Maasuitwaarden krijgen de aanduiding Natuurkerngebied, Natuurontwikkelingsgebied of verbindingzone. Kerngebieden zijn gebieden met natuurwaarden van (inter-)nationale betekenis die duurzaam in stand gehouden dienen te worden. Natuurontwikkelingsgebieden zijn gebieden met goede mogelijkheden voor natuurontwikkeling. Ter realisering van de gemaakte keuzen zijn zeven stimuleringsprojecten aangevoerd. Fort Sint Andries is één van deze projecten. Het wordt betiteld als een "integraal" natuurontwikkelingsproject. Doel ervan is het creëren van een natuurontwikkelingsgebied van formaat bij Fort St. Andries in combinatie met recreatie op basis van adequate zoning.

Fort Sint Andries is onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur van het Natuurbeleidsplan. Het gebied wordt genoemd als onderdeel van project nr. 9 (natuurontwikkeling uiterwaarden) van dit plan.

Fort Sint Andries zal in de definitieve versie van het Structuurschema als Strategisch Groenproject worden opgenomen.

De Derde Nota Waterhuishouding schetst een streefbeeld voor de rivieren, waarin behoud en versterking van de afvoer- en scheepvaartfunctie samengaat met versterking van de rivier en het winterbed als onderdeel van de ecologische hoofdstructuur en als transportbaan voor planten en dieren. Deze integrale benadering resulteert niet alleen in de multifunctionele inrichting van oevers als primaire taak van Rijkswaterstaat. Tevens neemt zij haar medeverantwoordelijkheid in het ecologisch herstel van de uiterwaarden, oa. door middel van inzet van mensen en financiële middelen.

Provincie

* Streekplan

Volgens het in 1987 vastgestelde Streekplan Rivierenland is het beleid in de uiterwaarden gericht op het waarborgen van de vrije afvoer van water en ijs, op behoud en ontwikkeling van waarden van natuur en landschap en op voortzetting van het agrarisch gebruik. Momenteel wordt gewerkt aan de vervaardiging van een nieuw streekplan voor de gehele provincie. Hierin worden de uiterwaarden in de provincie aangeduid als "zone natuur met landbouw". De natuurwaarden stellen de kaders voor de ontwikkeling van de andere functies. De landbouw zal in deze zone aanwezig blijven.

---

* Beleidsplan uiterwaarden

Het Gelderse beleid ten aanzien van de uiterwaarden is vastgelegd in het Beleidsplan Uiterwaarden. Volgens het ontwikkelingsperspectief, geschetst in dit plan kunnen het gebied rond St. Andries en de Gelderse Poort uitgroeien tot pijlers van een ecologische structuur die loopt van de Duitse grens tot aan de kust. In deze gebieden zullen op grotere schaal verschillende vormen van natuurontwikkeling worden bevorderd. Het provinciaal beleid staat uitbreiding van buitendijkse bedrijvenlocaties niet toe. Grote delen van de banddijken moeten nog verbeterd worden.

* Provinciaal Waterhuishoudingsplan

In de uiterwaarden zijn alle activiteiten ondergeschikt aan waterberging en -afvoer bij hoge rivierstanden. De zorg voor een goede waterkwaliteit in de uiterwaarden is een rijkstaak. De oppervlaktewaterkwaliteit wordt hier sterk bepaald door de overstroming met rijkswater in perioden met hoge afvoeren.

* Gelders rivierdijkenplan

Het beleidsplan Gelderse rivierdijken (GRIP) beoogt door dijkverbeteringsprojecten de veiligheid tegen overstromingen te vergroten en tegelijkertijd de kwaliteit van het rivierengebied te behouden of zelfs te versterken. Een belangrijk thema in het GRIP is: meer aandacht voor de waarden van landschap, natuur en cultuurhistorie op en langs de dijk.

Hiervoor is een aangepast beheer nodig. Na aankoop en uit de pacht nemen van gronden op de dijk kunnen de waterschappen dit soort beheer zelf ter hand nemen of via gebruiksovereenkomsten door particulieren uit laten voeren. De provincie vindt dat dit in principe langs alle dijken moet gebeuren.

In het hele rivierengebied vindt verbetering van de rivierdijken plaats, sinds 1995 ook in het kader van de Deltawet Grote Rivieren. In Fort Sint Andries is een beperkt deel van de dijken al versterkt. Het gaat met name om de Waaldijk tussen Zaltbommel en Oensel en tussen Hurwenen en Dreumel. Het dijkvak van de Waal tussen het Amsterdam-Rijn Kanaal en Waardenburg zal vòòr 1997 versterkt zijn, een deel reeds vòòr 1996. De Waal-dijkvakken Wamel, Dreumel, de Maas-dijk Heerewaarden en Hurwenen-Oensel zullen vòòr 1997 versterkt zijn.

* Landinrichting

Het FSA-plangebied ten oosten van de sluis van Sint Andries tot aan Dreumel en tot aan Greffeling is gelegen in het landinrichtingsgebied Land van Maas en Waal. Deze landinrichting is in voorbereiding. De Visie FSA gaat ervan uit, dat de landinrichting een belangrijke bijdrage zal leveren aan de benodigde grondverwerving, inrichting van natuurterreinen en aanleg van recreatievoorzieningen. Inbedding van de grondverwerving in de landinrichting schept optimale mogelijkheden voor zowel landbouw als natuur.

De Heesseltsche Waard ligt in het landinrichtingsproject Avezaath-Ophemert en wordt aangeduid als 'Terrein met te handhaven natuurwetenschappelijke en/of landschappelijke waarde'. Op dit moment vindt binnen het landinrichtingsproject Avezaath-Ophemert toedeling plaats.

Gemeente

In onderstaande tabel wordt van de begrensde gebieden de vigerende bestemmingen per 1 juli 1995 aangegeven.

Gemeente	Gebied	Bestemming
Hedel	Bovenwaard	agrarisch gebied van landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde
	Hedelsche Waard	Natuurgebied, dagrecreatie, agrarisch gebied van grote landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde en agrarisch gebied van landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde
Heerewaarden	Heerewaarden Waal	Agrarisch gebied van grote landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde, agrarisch gebied van landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde en natuurgebied
	Heerewaarden Maas	Deels niet bestemd, grotendeels agrarisch gebied van landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde
Maasdiel	Alemsche Overwaard	Voor een klein deel niet begrensd, natuurgebied en agrarisch gebied van landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde
	Piekenwaard	natuurgebied en agrarisch gebied van landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde
	Marensche Waard	natuurgebied en agrarisch gebied van landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde
	Alemsche en Drielsche Waard	agrarisch gebied van landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde
	Hoenzadrielse Waard	agrarisch gebied van landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde
	Boven Drielsche Waard	agrarisch gebied van landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde en dagrecreatie
Neerijnen	Stiftsche Waard	Agrarisch gebied van grote landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde en bosgebied
	Heesseltsche Waard	Agrarisch gebied van grote landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde en agrarisch gebied van landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde en natuurgebied
	Rijswaard	Natuurgebied en agrarisch gebied van landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde en natuurgebied
Rossum	Hurwenensche Waard	Natuurgebied, agrarisch gebied van grote landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde en deels niet bestemd
	Rossumse Waard	Agrarisch gebied van landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde en agrarisch gebied van grote landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde
Tiel	Kleine Willemspolder	Agrarisch gebied van grote landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde
	Passewaaij	Agrarisch gebied van grote landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde
West Maas en Waal	Wamelsche en Dreumelsche Waard	Verkeersvoorziening, agrarisch gebied waarde en agrarisch gebied van landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde
	Over de Maas	Agrarisch gebied en agrarisch gebied van landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde
Zaltbommel	Hurwenensche Waard	Voor een klein deel niet bestemd, deels agrarisch gebied van grote landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde en deels natuurgebied

2.6 Evaluatie

In het plangebied van Fort Sint Andries vigeren de volgende beheersplannen: Maasuitewaarden I en II, Rijn- en Waaluitewaarden en Heesseltsche Uiterwaard. De begrensde gebieden staan aangegeven op de kaartbijlage. De totaal in deze plannen begrensde oppervlakte bedraagt 247 ha beheersgebied en 383 ha reservaatgebied, samen 630 ha.

De totale oppervlakte waar beheersovereenkomsten gesloten kunnen worden (beheersgebieden en niet verworven reservaatgebieden samen) bedraagt in Fort Sint Andries 560 ha. Op 397 ha hiervan (71%) zijn beheersovereenkomsten aangegaan door 42 deelnemers. Het Gelders gemiddelde per eind augustus 1995 hiervoor bedraagt 44%. Binnen Fort Sint Andries zijn relatief dus duidelijk meer overeenkomsten gesloten dan in de rest van Gelderland.

Van de gesloten overeenkomsten is 73 ha (18%) passief beheer (bergboerenregeling, dit houdt in handhaven van natuurlijke handicaps), 71 ha (18%) licht beheer en 253 ha (64%) zwaar beheer. Het onderscheid tussen licht en zwaar beheer zit vooral in wel (zwaar) of geen (licht) beperkingen ten aanzien van de maai- en weidedatum.

Inmiddels is ca. 70 ha (18%) cultuurgrond door BBL verworven ten behoeve van reservaatvorming. Het Gelders gemiddelde hiervoor per eind augustus 1995 bedraagt 28%. Binnen Fort Sint Andries is dus relatief minder verworven dan in de rest van Gelderland.

Het grootste deel van de overeenkomsten (253 ha) heeft betrekking op zware pakketten met uitgestelde maai-/weidedatum tot 15 juni en uitgestelde maaidatum (wel weiden) tot 15 juli.

Ten aanzien van de realisatie van waarden voor natuur en landschap door inzet van het RBO\RBN-instrumentarium, kan het volgende worden opgemerkt:

In 1992 is, in opdracht van LBL, de ontwikkeling van de weidevogelstand en de vegetatie in een aantal Gelderse uiterwaarden onderzocht. Binnen het plangebied van FSA waren de Heesseltsche, Hoenzadrielsche en Piekenwaard betrokken. De weidevogelstand bleek in de Heesseltsche waard goed op peil te zijn gebleven. In de percelen met overeenkomsten gericht op laat maaien en weiden waren Kievit en Grutto zelfs duidelijk toegenomen. De vegetatie van de Hoenzadrielsche en Piekenwaard had in grote lijnen zijn karakter en waarde behouden. Voor herstel van de waardevolle vegetatie, die bijvoorbeeld in de vijftiger jaren van de Piekenwaard is beschreven, is echter verdere extensivering van de beweiding en stopzetten van de bemesting nodig.

Indien de oppervlakte gesloten beheersovereenkomsten met zwaar beheer wordt opgeteld bij de oppervlakte verworven reservaatgebied, blijkt voor 51% van de begrensde terreinen het beleid gerealiseerd te zijn. Uit bovenstaande gegevens kan worden gekonkludeerd dat het begrenzingsinstrument succesvol is geweest in het plangebied van Fort Sint Andries.

3

Natuurdoelen en begrenzing

In de Visie Fort Sint Andries is het streefbeeld voor de lange termijn (2025) opgenomen. Tevens is in deze visie het streefbeeld in kaartvorm weergegeven en zijn ook de noodzakelijke inrichtingsmaatregelen in beeld gebracht.

In Fort Sint Andries is in het jaar 2025 door aankoop, grondruil, inrichting en beheer een natuurgebied van formaat tot stand gebracht. De Waaloevers vormen een langgerekt lint van natuurvriendelijke oevers en zijn onderdeel van een keten die zich zowel stroomop- als stroomafwaarts verder uitstrekt. Tussen de Maas en de Waal ligt ten oosten van Fort Sint Andries een reeks aaneengesloten uiterwaarden. Doordat relatief hooggelegen Maas- en relatief laaggelegen Waaluitwaarden door grazende runderen en paarden met elkaar in verbinding staan komt hier een breed scala aan natuurlijke processen voor, zoals die ook bij meer natuurlijke riviersystemen zijn aan te treffen, zowel in de lengte- als in de breedterichting. In de uiterwaarden tussen Maas en Waal ten westen van Fort Sint Andries zijn specifieke onderdelen van het riviersysteem tot ontwikkeling gebracht. Ten noorden van de Waal zijn de gunstige omstandigheden voor de ontwikkeling van meestromende nevengeulen in de Stifse Waard en mogelijk ook in de Heesseltse Waard benut. De levensgemeenschappen van langzaam stromend en ondiep water zijn hier weer teruggekeerd. Ook treedt er op grotere schaal afzetting van zand op, dat tot rivierduinen verstuift.

Zowel boven als beneden de stuw van Lith zijn langs de oevers moerassen tot ontwikkeling gekomen. Rondom Heerewaarden worden deze moerassen mede gevoed door kwel vanuit de Waal.

Bovenstaand streefbeeld is voor de korte termijn, nl. de na te streven situatie in 2010, vertaald in te behouden kwaliteiten en gewenste milieutypen. Deze zijn in de hiernavolgende tabel per uiterwaard weergegeven. Tevens is aangegeven op welke wijze één en ander gerealiseerd kan worden.

Uiterwaard	Te behouden kwaliteiten	Gewenste nieuwe milieutypen (dan wel uitbreiding al aanwezige milieutypen) tot 2010	Realisatie d.m.v.	Eindbeheer door:
Rijswaard	stroomdalvegetatie levensgemeenschap strang weidevogels wilgenbos/griend waardevol reliëf	nevengul (niet meestromend) zachthoutoobos hardhoutoobos oevermilieu moeras	reeds eigendom NB-organisatie	NB-organisatie
Hurwenensche Waard	rietmoeras watervegetaties slaapplaats waterwild voedselgebied stelt-lopers waardevol reliëf stroomdalvegetatie	oevermilieu moeras	beheersgebied reservaatsgebied natuurontwikkelingsgebied deels dijkverzwaring	agrariërs NB-organisatie
Heesseltsche Waard	oevermilieu water- en oevervegetaties weidevogels voedselgebied ganzen, kleine zwaan	oevermilieu	reservaatsgebied	NB-organisatie agrariërs
Stiftsche Waard	weidevogels voedselgebied ganzen, kleine zwaan oevermilieu waardevol reliëf stroomdalvegetatie	meestromende nevengul moeras oevermilieu rivierduin	beheersgebied natuurontwikkelingsgebied deels dijkverzwaring	beheer-stichting
Passewaaij	-	periodiek meestromende nevengul, moeras	dijkverzwaring natuurontwikkelingsgebied	beheerstichting
Kleine Willems-polder		strang	natuurontwikkelingsgebied	NB-organisatie agrariërs
Wamelsche en Dreumelsche Waard	water- moeras-vegetaties waardevol reliëf	nevengul oevermilieu moeras	reservaatsgebied/ natuurontw.gebied (experiment) ontgroning	agrariërs NB-organisatie
Heerewaarden Waal / Buiten-polder	watervegetaties waardevol reliëf	nevengul oevermilieu moeras rivierduin	reservaatsgebied/ natuurontw.gebied (experiment) ontgroning	agrariërs NB-organisatie

Uiterwaard	Te behouden kwaliteiten	Gewenste nieuwe milieutypen (dan wel uitbreiding al aanwezige milieutypen) tot 2010	Realisatie d.m.v.	Eindbeheer door:
Heerewaarden Maas	rustplaats watervogels	oevermilieu	natuurontwikkelingsgebied	NB-organisatie agrariërs
Rossumsche Waard	-	oevermilieu	natuurontwikkelingsgebied	NB-organisatie agrariërs
Alemsche Overwaard, Piekenwaard, Alemsche en Drielsche Waard	waardevol reliëf stroomdalvegetatie bos	oevermilieu	beheersgebied reservaatgebied	agrariërs NB-organisatie
Hoenzadrielsche Waard	Maasheggenlandschap voedselgebied ganzen	oevermilieu	beheersgebied	agrariërs
Bovenwaarden en Hedelsche Waard	water- en moerasvegetatie rustplaats watervogels stroomdalvegetatie heggen	oevermilieu moeras hardhoutooibos	beheersgebied ontgroning	agrariërs NB-organisatie
Over de Maas		moeras zachthoutooibos hardhoutooibos oevermilieu	ontgroning natuurontwikkelingsgebied	NB-organisatie agrariërs

Voor het ontwikkelen van specifieke levensgemeenschappen van grote rivieren (waterplanten, vissen) is een andere, natuurvriendelijke inrichting van de oevers van de rivier gewenst. In bovenstaande tabel is het milieutype oevermilieu regelmatig aangegeven. Rijkswaterstaat is reeds bezig met planontwikkeling hiervoor. Waar in de begrensde gebieden percelen tot aan de oever lopen, is het gehele perceel begrensd. Hierdoor is het mogelijk, voorafgaand aan de natuurvriendelijke inrichting van de oever, voor het gehele perceel beheersovereenkomsten af te sluiten.

4

Uitvoering

4.1 Inleiding

De Visie Fort Sint Andries brengt een fasering aan in de uitvoering. Dit begrenzingenplan geeft invulling aan de eerste fase. In evaluaties van de uitvoering van het projekt Fort Sint Andries zal regelmatig bezien worden of nieuwe stappen in de richting van het streefbeeld mogelijk zijn, of juist dat het streefbeeld aangepast moet worden.

In het kader van de besluitvorming over de Visie heeft de Stuurgroep verder gesteld dat de fasering geen beletsel mag zijn om kansen, om het streefbeeld eerder te realiseren, te grijpen.

Gedeputeerde Staten van Gelderland is van mening dat particulieren meer mogelijkheden moeten krijgen natuurterreinen te ontwikkelen en te beheren. In het experimentgebied (zie paragraaf 4.2) wordt getracht hier konkreet invulling aan te geven. Ook in de Stifische Waard en de Passewaay zijn partikuliere stichtingen (deels) verantwoordelijk voor het beheer. Initiatieven van derden bij te dragen aan de geformuleerde natuurdoelen worden ondersteund. Duurzaamheid en een efficiënt en deskundig beheer dienen in een dergelijk geval gegarandeerd te worden.

4.2 Experiment Agrarisch natuurbeheer

In de Waaluitwaarden, vanaf de sluis bij Fort Sint Andries tot aan Beneden Leeuwen, zullen twee nevengeulen worden gegraven, een strang zal worden hersteld en tevens natuurvriendelijke oevers en moerasstroken tot ontwikkeling worden gebracht. In onbekade uiterwaarden wordt gestreefd naar ruig grasland, afgewisseld met ruigte, een enkele wilg, rivierduinen en oevermilieu. In de hoge, onvergraven uiterwaard bij Heerewaarden zal stroomdalvegetatie worden gehandhaafd en waar mogelijk ontwikkeld.

Ten behoeve van de recreatie worden wandelroutes (uiterwaarden), fietsroutes (over de bandijk) en een aantal parkeerplaatsen gerealiseerd. Tevens zijn er plannen om een nieuw voet-fietsveer in de vaart te nemen.

Er is afgesproken bij wijze van experiment agrariërs in te schakelen bij het beheer van deze toekomstige natuurterreinen. Bijzonder hierbij is dat er van uit wordt gegaan dat de gronden partikulier eigendom blijven. Ingeval er grond te koop aangeboden wordt, dient aankoop mogelijk te zijn.

Voorwaarde bij het beheer door agrariërs is dat de natuurdoelstelling dezelfde is als door een natuurbeschermingsorganisatie gerealiseerd wordt. Daarnaast dient er continuïteit in het beheer te zitten.

Het uitvoeren van het beheer door agrariërs, zonder verwerving van reservaat- en natuurontwikkelingsgebieden, is bijvoorbeeld mogelijk door het aangaan van langjarige verplichtingen (b.v. door het vestigen van servituten of kwalitatieve verplichtingen uit het Nieuw Burgelijk Wetboek). Bij dergelijk afspraken ontvangt de uitvoerende partij een jaarlijkse vergoeding van de opbrengsderving (vgl. beheersvergoeding) of een (éénmalige dan wel gekapitaliseerd meerjarig) afkoop van de waardevermindering van de grond. Bij een nadere uitwerking dienen deze ideeën verder te worden gekonkretiseerd. Deze manier van beheer van natuurterreinen wordt gezien als een alternatief naast het traditionele aankopen en beheren door een natuurbeschermingsorganisatie.

Op dit moment wordt het gewerkt aan een inrichtings- en beheerplan voor het experimentgebied rond Heerewaarden en vindt onderzoek plaats naar de inpasbaarheid hiervan binnen de agrarische bedrijfsvoering.

De beheerspakketten die voor deze vorm van natuurbeheer gewenst zijn, wijken af van de huidige RBON-pakketten, zodat nieuwe pakketten hiervoor ontwikkeld moeten worden.

De genoemde Waaluitwaarden worden in hun geheel begrensd als combinatie van reservaat-natuurontwikkelingsgebied met een aantal bijzonderheden:

- inrichtingsmaatregelen worden uitgevoerd op ca. 74 ha, deze worden begrensd als natuurontwikkelingsgebied, de rest van het reservaat-natuurontwikkelingsgebied wordt begrensd als reservaatgebied
- voor een toegespitst natuurbeheer door agrariërs is een aan deze situatie aangepast beheerspakket noodzakelijk.

4.3 Ontgroning en dijkverzwaring

Buiten deze begrenzing wordt ook op een andere wijze natuurontwikkeling gerealiseerd. Ten behoeve van de dijkverbetering wordt in een aantal uiterwaarden specie gewonnen. Hierbij worden inrichtingsmaatregelen getroffen voor natuurontwikkeling en afspraken gemaakt over het eigendom en beheer van de betreffende gronden. Het bovenstaande vindt plaats in de Passewaaij, een deel van de Stiftsche Waard, een strook grond in de Hurwenensche Waard en in de Buitenpolder Heerewaarden.

Tevens zijn afspraken gemaakt voor een natuurvriendelijke oplevering van ontzandingen. Dit speelt in de Dreumelsche Waard en in de Hedelsche Waard/Bovenwaarden.

Voor realisatie van de milieutypen genoemd in hoofdstuk drie, is inzet van het RBON-instrumentarium in deze uiterwaarden niet noodzakelijk. Voor een helder overzicht zijn deze plekken wel op kaart aangegeven en zijn de oppervlakten genoemd in de hiernavolgende tabel. De aangegeven oppervlakten maken geen deel uit van de begrenzing. Indien in de toekomst in gebieden die nu worden begrensd, natuurontwikkeling door ontgronders wordt gerealiseerd, worden deze ha's elders ingezet.

4.4 Overzicht begrenzing

In tabel 1 zijn de oppervlakten van de begrensde gebieden aangegeven. De in deze tabel aangegeven oppervlakten zijn met een GIS-toepassing bepaald en wijken op sommige plekken enigszins af van de oppervlakten genoemd in de beheersplannen voor de eerste fase. De in tabel 1 vermelde oppervlakten zijn bruto-getallen: de reeds begrensde gebieden moeten hierop in mindering worden gebracht. In tabel 2 wordt de netto te begrenzen oppervlakte berekend.

De begrensde gebieden staan aangegeven op de kaartbijlage.

Tabel 1: Bruto begrenzing Fort Sint Andries

Onderverdeling begrensde gebieden (ha)						
Uiterwaard	reservaats-/ natuur- ontwikke- lingsgebied	natuur- ontwikke- lings- gebied	reser- vaats- gebied	beheers- gebied	status- verandering	ontgroning/ dijkverzwareing
Hurwenensche Waard/ Zaltbommel		77	48	119	41 ¹	27
Heesseltsche Waard-west			175			
Heesseltsche Waard-oost				91		
Stiftsche Waard		68		76	58 ²	45
Passewaaij		46				
Kleine Willemspolder		36				
Wamelsche Waard	69	30				
Dreumelsche Waard	149		30			61
Heerewaarden-Waal	154					
Buitenpolder Heerewaarden		71			20 ³	
Heerewaarden-Maas		15		29	3 ⁴	
Rossumsche Waard		12				
Boven Drielsche/ Hoenzadrielsche Waarden				62		
Hedelsche Waard/ Bovenwaard				11	-	103
Alemsche Overwaard				78	20 ⁵	
Piekenwaard			30	4		
Alemsche en Drielsche Waard/Middelwaard				115	38 ⁶	
Over de Maas		154				11
Totaal	372/74 ⁷	509	283	585		247

- 1 = 11 ha beheersgebied en 23 ha reservaatgebied wordt natuurontwikkelingsgebied, 2 ha reservaatgebied en 5 ha beheersgebied wordt natuurontwikkelingsgebied gerealiseerd dmv. ontgroning/dijkverzwareing
- 2 = 11 ha beheersgebied wordt natuurontwikkelingsgebied en 21 ha reservaatgebied wordt beheersgebied en 26 ha beheersgebied wordt natuurontwikkelingsgebied gerealiseerd dmv. ontgroning/dijkverzwareing
- 3 = 6 ha reservaatgebied en 14 ha beheersgebied wordt natuurontwikkelingsgebied
- 4 = van 3 ha beheersgebied wordt de begrenzing opgeheven
- 5 = 20 ha reservaatgebied wordt beheersgebied
- 6 = 38 ha reservaatgebied wordt beheersgebied
- 7 = binnen de 372 ha. reservaatgebied zal op nog uit te werken plaatsen 74 ha. natuurontwikkeling gerealiseerd worden. Als dat gebeurt, dan zal het begrenzingenplan aangepast worden en wordt 74. ha. reservaatgebied er uit gehaald.

In tabel twee is aangegeven de netto oppervlakte in de tweede fase begrensd gebied in Fort Sint Andries. Het betreft statuswijzigingen van reeds begrensde gebieden in de eerste fase en aanvullende begrenzing in de tweede fase.

Tabel 2: Netto begrenzing tweede fase (in ha). (oppervlakten nog niet definitief)

Beheers- en begrenzingenplan	Natuur-ontwikkelingsgebied	Reservaatsgebied	Beheersgebied
Maas I		90	59
Maas II			62
Rijn-Waal uiterwaarden		118	188
Heesseltsche uiterwaard		175	
Totaal begrensd 1e fase (1)		383	309
Begrenzing 2e fase (2)	583	655	585
Netto begrensd Fort Sint Andries (2-1)	583	272	276

4.5 Beheersovereenkomsten

Voor gronden gelegen in het beheers- en reservaatgebied zijn de grondgebruikers in de gelegenheid om op vrijwillige basis met de Dienst Landelijk Gebied een beheersovereenkomst te sluiten. In het kontrakt wordt vastgelegd dat de grondgebruiker een bepaalde financiële beloning krijgt als de bedrijfsvoering op het betreffende perceel (percelen) mede wordt gericht op de bescherming van natuur en landschap. Het kontrakt wordt voor vijf jaar gesloten maar kan eventueel jaarlijks worden opgezegd. Beheersovereenkomsten worden gesloten op basis van de Regeling beheersovereenkomsten en natuurontwikkeling. In deze regeling zijn de diverse mogelijkheden met de daarbij behorende beloning opgenomen om eerder genoemde doelstellingen te kunnen realiseren. Het streefbeeld voor een gebied bepaalt uit welke pakketten de grondgebruiker een keuze kan maken. Door het sluiten van een beheersovereenkomst met grondgebruikers krijgt het agrarisch-natuurbeheer concreet gestalte.

Voor nadere informatie over grondverkoop of over beheersovereenkomsten kan men zich wenden tot:

-Dienst Landelijk Gebied Gelderland (voorheen LBL),
Postbus 9079, 6800 ED Arnhem,
tel. (026) 3781459

Mogelijkheden voor beheersovereenkomsten

Bergboerenpakket (handhaven natuurlijke productie omstandigheden)

- Geen werkzaamheden verrichten die wijzigingen tot gevolg hebben van de topografische kavel- en perceelsstructuur, het micro-reliëf, de bodemstructuur of het bodemprofiel.
- Geen werkzaamheden verrichten die wijzigingen tot gevolg hebben van de begreppeling of de detailontwatering of leiden tot verlaging van de grondwaterstand c.q. slootwaterpeilen.
- Geen werkzaamheden verrichten die wijzigingen tot gevolg hebben van de aanwezige landschapselementen, anders dan ten behoeve van het behoud van het element.
- Indien bij aanvraag van een overeenkomst particuliere onderbemaling plaatsvindt dient deze, zolang ze voortduurt, zodanig te geschieden dat in de winter en in het voorjaar (tot 1 juni) de drooglegging niet verder gaat dan de drooglegging van de niet onderbemalen gronden in het peilvak waartoe dat perceel behoort.

Beloning (bij een bedrijfsveebezetting van 1 gve/ha of meer): f 180 per ha

Toelichting bij tabel op de volgende blz.:

- bepaling van toepassing
- bepaling facultatief

2* perceelsrandenbeheer; indien perceelsrandenbeheer wordt gecombineerd met perceelsbeheer bedraagt de vergoeding 0,09/m² vergoeding voor het opbrengen van ruige mest is f 170,- per ha.

11* dit is een pakket dat speciaal is ontwikkeld voor de uiterwaarden

12* en 13* deze pakketten zijn alleen mogelijk binnen reservaatgebieden voor hooggelegen, onvergraven uiterwaarden

Grasland

	2*	4	5	6	7	8	11*	12*	13*
Handhaven natuurlijke handicaps	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Perceel als grasland gebruiken, ter voorkoming van verruiging jaarlijks (bossen)maaien	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Niet scheuren, frezen en herinzaaien	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Geen chemische bestrijdingsmiddelen gebruiken met uitzondering van pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, brandnetel en ridderszuring; gebruik van een veldspuit is niet toegestaan (11*: ook geen slangenspuit)	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Niet rollen, slepen, doorzaaien en dierlijke mest gebruiken van 1 april tot het eind van de periode waarin maaien en weiden niet is toegestaan	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Het aanbrengen van minimaal 10 en maximaal 20 ton ruige mest, met uitzondering van pluimveemest, per hectare in de periode van 1 augustus tot 1 april	□	□	□	□	□	□	□	□	□
Niet maaien en weiden van 1 april tot 1 juni	●								
Niet maaien en weiden van 1 april tot 8 juni			●						
Niet maaien en weiden van 1 april tot 15 juni				●					
Niet maaien en weiden van 1 april tot 22 juni					●				
Niet maaien en weiden van 1 april tot 30 juni						●			
Geen dierlijke mest aanwenden							●		
Niet bemesten en maaien van 1 oktober tot 15 juli; in die periode is weiden met maximaal 3 vee eenheden/ha toegestaan (11*: max. 3 runderen/ha.)							●		
Niet bemesten en maaien; weiden met maximaal 2 vee eenheden/ha is toegestaan; bossenmaaien na 1 augustus toegestaan								●	
Niet bemesten; niet maaien en weiden van 1 oktober tot 15 juli; na deze periode is weiden met maximaal 2 vee eenheden/ha toegestaan									●
Bossenmaaien van akkerdistel en ridderszuring en afvoeren van het gemaalde is ter voorkoming van zaadvorming na 15 juni toegestaan							●		
In een strook van minimaal 2 en maximaal 12 meter (afgerond op hele meters) vanuit de perceelsrand niet scheuren, frezen, herinzaaien, bemesten, geen bagger opbrengen en geen chemische bestrijdingsmiddelen gebruiken met uitzondering van pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, brandnetel en ridderszuring	●	□	□	□	□	□	□	□	□
Betoning per ha per jaar (prijspeil 1997)	0,16/m ²	490	890	1300	1420	1510	1630	2140	2450

● bepaling van toepassing   □ bepaling facultatief

2* perceelsrandenbeheer; indien perceelsrandenbeheer wordt gecombineerd met perceelsbeheer, bedraagt de vergoeding f 0,09/m² vergoeding voor het opbrengen van ruige mest is f 170,- per ha.

Landschaponderhoud

Basis onderhoud	eenheid	vergoeding (1997)
LB 1 Geen werkzaamheden verrichten die negatieve invloed op het element hebben	0	0
LB 2 Geen chemische bestrijdingsmiddelen en meststoffen inbrengen en niet branden in of in de omgeving van het element	0	0
LB 3 Materiaal dat vrijkomt bij de onderhoudsmaatregelen afvoeren uit de directe omgeving van het element	0	0
Jaarlijks onderhoud		
LJ 1 Plaatsen en onderhouden van een veekerende afrastering op minimaal 1 meter van het element	per meter	f 0,93
LJ 2 Verwijderen van waterplanten uit amfibieënpoel in de periode 1-9 tot 15-10	0-75 m ²	f 55,00
	75-175 m ²	f 100,00
	> 175 m ²	f 120,00
LJ 3 Geen water onttrekken aan de amfibieënpoel anders dan voor het drinken van vee	0	0
LJ 4 Maaien en afvoeren van grazige en rietachtige vegetaties	per are	f 13,00
LJ 5 Snoeien van heggen in de periode van 1-7 tot 1-3	per meter	f 1,40
Periodiek onderhoud		
LP 1 Uitdiepen/uitbaggeren van een amfibieënpoel in de periode van 1-9 tot 15-10; in de overeenkomst wordt vastgelegd wanneer uitdiepen/uitbaggeren noodzakelijk is, wat de wateroppervlakte bedraagt. De waterdiepte in de diepste delen dient in de periode 1-10 tot 1-4 ten minste 50 cm te bedragen.	0-75 m ²	f 390,00
	75-175 m ²	f 485,00
	> 175 m ²	f 630,00
LP 2 Afzetten van houtige beplanting in de periode van 1-11 tot 1-3; in de overeenkomst wordt vastgelegd wanneer afzetten noodzakelijk is en welke bomen worden gehandhaafd.	houtwallen e.d. (per are) knotbomen (per stuk) heggen hakcyclus 4-6 jaar (per m ¹) 10-12 jaar (per m ¹)	f 95,00 f 23,00 f 3,40 f 4,20
Achterstallig onderhoud		
LA 1 Uitdiepen/uitbaggeren van een amfibieënpoel in de periode van 1-9 tot 15-10; in de overeenkomst wordt vastgelegd wat de wateroppervlakte bedraagt. De waterdiepte in de diepste delen dient in de periode 1-10 tot 1-4 ten minste 50 cm te bedragen.	*	*
LA 2 Afvoeren van in de omgeving van of in het element gestort afval	per m ³	f 26,00
LA 3 Inplanten van open plaatsen; in de overeenkomst wordt vastgelegd welk soorten en aan welke karakter de inplant moet voldoen	per boom; kleine aantallen grote aantallen	f 8,00 f 4,30
LA 4 Afzetten van houtige beplanting in de periode van 1-11 tot 1-3; in de overeenkomst wordt vastgelegd welke bomen worden gehandhaafd.	*	*
LA 5 Herstellen van wallichamen en steilranden in de oorspronkelijke vorm	*	*
LA 6 Herstellen van heggen in de voor de streek kenmerkende vorm in de periode van 1-11 tot 1-3	*	*
LA 7 Afplaggen	*	*
LA 8 Verwijderen van houtopslag	*	*

* volgens begroting

4.6 Aankoopgebied

De ambities van het natuurontwikkelingsproject zijn dusdanig dat het gewenst is een ruimer aankoopgebied aan te geven. Dit dient tenminste de buitendijkse gronden van het Gelderse deel van het projectgebied FSA te omvatten. Verder kunnen uiteraard in het gehele blok van de ruilverkaveling Land van Maas en Waal door BBL gronden gekocht worden die tzt mogelijk ingezet kunnen worden om de natuurdoelstellingen in het buitendijkse gebied te realiseren. Op dit moment wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn om ook elders binnen-dijks aankoopgebied aan te geven.

Binnen het aankoopgebied kunnen gronden na aankoop door de BBL tijdelijk in beheer worden gehouden tot zich goede ruilmogelijkheden voordoen. Indien zich binnen ca. vijf jaar geen uitruilmogelijkheden voordoen, zal worden overwogen de betreffende grond te verkopen. In het aankoopgebied buiten het landinrichtingsgebied zal het BBL niet meer ruilgrond in eigendom nemen dan maximaal ca. tien procent van de nog te verwerven oppervlakte in het natuurontwikkelingsgebied. Gronden gelegen in het natuurontwikkelingsgebied blijven in beheer bij het BBL totdat (gedeeltelijke) inrichting plaats vindt.

4.7 Financiële aspecten

In het algemeen zijn de percelen in de Maasuitewaarden landbouwkundig gezien beter dan die in de Waaluitewaarden. Dit komt ook in de prijzen tot uitdrukking. Voorzover bekend is de grond en de bedrijfsgebouwen van één bedrijf in natuurontwikkelingsgebied gelegen. Tevens hebben drie andere agrariërs het merendeel van hun grond in een natuurontwikkelingsgebied liggen. Indien tot verwerving wordt overgegaan, is een verlies op gebouwen te verwachten bij alle vier bedrijven. Dit verlies bedraagt ca. drie ton per aangekocht bedrijf. In het kader van een experiment Agrarisch Natuurbeheer wordt bekeken in hoeverre agrariërs actief betrokken kunnen worden als eigenaar en beheerder bij natuurontwikkeling langs de Waal.

4.8 Afstemming met Rijkswaterstaat

De nieuwe natuurontwikkelingsprojecten uit dit begrenzingenplan zullen ieder de weerstanden in het rivierbed veranderen. In welke mate dit het geval is, kan pas berekend worden als de definitieve inrichtingsschetsen vervaardigd zijn. Deze inrichtingsschetsen zullen door Rijkswaterstaat getoetst worden op de rivierkundige consequenties. Afhankelijk van deze toetsing zal het natuurontwikkelingsproject goedgekeurd worden, of aangepast moeten worden. Uitgangspunt bij deze toetsing is, dat de gewenste natuurontwikkeling geen verhoging van het maatgevend hoogwater tot gevolg heeft en geen nadelige effecten voor de scheepvaart oplevert. Eventuele compensatie voor verhoging van de stroomweerstand moet binnen ieder project afzonderlijk gerealiseerd worden. Vooral nog bestaat er binnen Rijkswaterstaat geen bezwaar tegen het voorgestelde begrenzingenplan en is zij er van overtuigd dat bij een juiste inrichting de natuurontwikkelingsprojecten uitgevoerd kunnen worden.

De hierboven geschetste beleidslijn ten aanzien van natuurontwikkeling in relatie met de veiligheid komt overeen met de concept-beleidslijn Hoogwater, zoals die momenteel door de overheid ontwikkeld wordt. In deze concept-beleidslijn Hoogwater wordt aangegeven dat nieuwe natuur in de uiterwaarden valt onder de categorie: toegestaan, mits voldaan wordt aan de voorwaarden:

- *duurzame compensatie van waterstandsverhogende effecten, én;
- *een beschermingsniveau van 1:1250 voor potentiële schadegevallen.

Voor de dijkkring Maas in de gemeente Heerewaarden geldt een beschermingsniveau van 1:500.

Duurzame compensatie wordt in de concept-beleidslijn verder gedefinieerd als: *"verruiming van het rivierbed door éénmalige en/of periodieke (beheers)maatregelen die de waterstandsverhogende effecten van de activiteit of ingreep opheft, gedurende de volle periode waarover de activiteit of ingreep gevolgen heeft".* Daarbij zal rekening gehouden worden met de morfologische en waterhuishoudkundige reactie (waterverdeling bij splitsingspunten) van het riviersysteem, alsmede met de te verwachten ontwikkelingen in het riviersysteem en onvoorzienbare grootschalige ingrepen in het riviersysteem (bijv. verlaging van het winterbed). De éénmalige of periodieke maatregelen, bijvoorbeeld het verdiepen (en daarna regelmatig uitbaggeren) van een nevengeul worden in de rivierenwetgeving vastgelegd. Ze dienen handhaafbaar te zijn.
